THE DAILY HEBREW JOURNAL
H. WINBERG, President, Gen. Mgr. H. HIRSH, Editor
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
PUBLISHED BY
— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —
67 Elizabeth Street Telephone Main 4582
SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.
Entered as Second Class Mail Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd 1913

ריטערליך און מערדערליך

די געזונקענע שיף לוזיטאניע, וועלכע איז פון א דייטשער טארפידא געשיקט געוואָרען צום גרונד פון ים מיט אזוי פיעל הונדערטער לעבענס, האָט ארויסגערופען ביי דער וועלט צוויי פערשיעדענע מיינונגען, צוויי געגענזעצטע גרונד-געדאנקען.

די פאטריאטען פון די אליים, זענען פעסט איבערצייגט, דאס קיין שענדליכערע טהאט ווי דיזע, האט דייטשלאנד בשום אופן ניט בעקענט בעגעהן. דאגעגען דריקען זיך אוים די דייטשען-פריינדליכע און נייטראלע פערזאנען, אז נאכדעם ווי ענגלאנד האט פערבלאקאדירט דייטשלאנד און נאכדעם ווי דייטשלאנד מוז טהון דאס זעלבע, און איבערהויפט נאכדעם ווי עס איז ברייט און הייט פאראויסגעזאגט געוואָרען, אז די לוזיטאניע וועט בעפאלען ווערען און אז דעריבער זאל קיינער ניט וואָגען צו פאהרען מיט איהר, האט דייטשלאנד געהאט פולע רעכט צו בעגעהן איהר גרויזאמע טהאט, זינקענדיג די גרויסע שיף וועלכע האט מיט זיך געפיהרט א מוניציאן צו דייטשלאנדס שונא, ענגלאנד.

מען דארף ניט זיין קיין פראפעסאר פון לאגיק צו קענען אונטערשיידען צווישען דער אמת-לאגישער און פאלשער מיינונג. מיט אביסעלע געזונדען פערשטאנד קען יעדער איינער לייכט פערשטעהן, אז די פערטהיידיגער פון דייטשלאנד אין דיזען פאל, זענען ענג-הערציג און קליין-קעפיג, סיידען זיי זענען די געשווארענע פאטריאטען פון דייטשלאנד און זיי ווילען מטהר זיין יעדען דייטשען שרץ בק"ן טעמים.

די העכסט-קולטורעלע מדינה פון קאנט געטהע און שילער, האט דיזען מאהל געהאנדעלט ווירקליך זעהר בארבאריש און עס קען גאר ניט געבען אין דער וועלט קיין שום ענטשולדיגונג פאר איהר גרויזאמען פערברעכען צו זינקען א שיף מיט צוויי טויזענד ציוויליע מענשען.

זי האט געמעגט ווארנען און סטראשען וויפיעל זי וויל, זי האט אבער ניט געטהארט אויספיהרען דיזען סטראשונאק; זי האט ניט געטהארט זינקען אזוי פיעל אונשולדיגע מענשען פון פערשיעדענע לענדער און געגענדען צוליעב די ביסעל אמוניציאן אויף דער שיף, וואס איין רעגימענט קען עס אויסשיסען אין א קארגען מעת לעת.

סדום וועלכע איז געווען דורך און דורך פערדארבען און וועלכע איז שוין געווען פערמשפט צום אונטערגאנג, האט געזאלט ווערען גערעטעט אויב דארטען וואלטען זיך געהאט געפונען בלויז צעהן אונשולדיגע מענשען, אזוי איז געווען דער געטליכער יושר און אזוי דארפען זיך אויפפיהרען ווירקליך-קולטורעלע מענשען.

די טויזענדער פאסאזשירען פון דער לוזיטאניא זענען נישט געפאהרען צו בעקעמפפען דייטשלאנד; זיי זענען ניט געווען קיין סאלדאטען; זיי האבען זיך געפיהלט אזוי אונשולדיג, אזוי נייטראל, דאס זיי האבען זיך געהאלטען אין גאנצען אויסער געפאהר, זיי האבען געלאכט פון די ווארענונגען, ווייל זיי האבען ניט געקענט גלויבען, אז די דייטשען מיינען עס ערענסט.

די גאנצע וועלט האט געפיהלט, אז דייטשלאנד וועט דיזען שוידערליכען האלסייל-מארד ניט בעגעהן און דעריבער איז איהר ווארנונג ניט גענומען געוואָרען ערענסט; קיינער האט זיך ניט פארגעשטעלט, אז יענע מדינה זאל פערמאגען אזא קאפיטאן וועלכער זאל וואגען שיקען צום גרונד ים איבער צוויי טויזענד אונשולדיגע מענשען, צווישען וועלכע עס האבען זיך געפונען אזוי פיעל פרויען און יונגע קינדער.

דאס אונגלויבליכע האט אבער פאסירט. א שיף מיט מעהר מענשען ווי עס האבען זיך געפונען אין דער אמאליגער סדום, איז פון די דייטשען געזונקען געוואָרען און ניט דערפאר, ווייל זי האט עפעס געהאט צו די מענשען, נור צו דער טוידטער שיף, זי האט געוואָלט פערניכטען דאס אייגענטהום פון איהר שונא און צוליעב דעם האט זי ביי טויזענדער אונשולדיגע מענשען גערויבט זייער לעבען און אריינגעבראכט טרויער און שמערץ אין צעהנדליגער טויזענדער פאמיליען איבער דער גאנצער וועלט.

די מעהרסטע דייטשע זיעגען אין דיזער מלחמה, ווערען צוגעשריבען צו דער דייטשער פונקטליכקייט. אין דיזען פאל אבער, וועט די פונקטליכקייט ניט ברענגען דייטשלאנד קיין זיעג; עס איז געווען א שווארצע פינקטליכקייט, וועלכע וועט נאך זיך איבערלאזען אויף דער טעאוטאנישער ראסע א מיאוסען שווארצען פלעק פאר פיעלע, פיעלע דורות.

עס איז קיין צווייפעל ניט, אז דער דייטשער זיעג איבער דער גרויסער פאסאזשיר-שיף לוזיטאניא, וועט ארויסרופען א ביטערען האס צו דעם צוויי-בונד, איבעראל וואו עס געפינען זיך מענשען מיט פיהלענדע הערצער וועט עס זיך ענדיגען מיט א שרעקליכער מלה פאר דער דייטשער מאראל; טויזענדער פון איהרע סימפאטיזירער וועלען זיך פערוואנדלען אין שונאים צו איהר און איהרע נעכטיגע פריינד וועלען זי פון יעצט אן פערדאמען און פעראכטען.

א ריזיגער אייז-בארג, האט פאר איאהרען געזונקען די טיטאניק און א קליינע טראפידא האט יעצט געזונקען די לוזיטאניע.

אין קעלטער ווי דער גרויסער אייז-בארג האט געמוזט זיין דאס הארץ פון יענעם מענשען, וועלכער האט די שמוציגע שטיקעל ארבייט אבגעטהון, גרעסער ווי דער אייז-בארג איז יעצט די שאנדע פון דעם דייטשען מיליטאריזם.

ניט קיין העלדענטהאט האט דייטשלאנד בעוויזען מיט איהר זינקען צוויי טויזענד ציווילע מענשען, נור א שווארצע גבורה. אזא שטיק פערניכטונגס-ארבייט, קען נור פערגעבען ווערען צו דער רויהער קראפט פון דער נאטור, אבער עס טאהר ניט פערגעבען און פערגעסען ווערען ווען עס קומט פון דער קראפט פון מענשען.

עס גיט ניט קיין שום ענטשולדיגונג אין דער וועלט, ווארום דייטשלאנד האט בעגאנגען אזא מיאוסען מאסען-מארד, דאס צייגט, אז ווען זי וואלט קענען, וואלט זי דערטרונקען דעם גאנצען ענגלישען אינזעל מיט זיינע אלע פינף און פערציג מיליאן איינוואהנער.

סטראשען און אנשרעקען א שונא, איז ריטערליך, אבער אויספיהרען דעם סטראשונאק, איז מערדערליך און דעריבער קען וועגען דייטשלאנדס לעצטער טהאט קיין צוויי מיינונגען ניט זיין: זי האט בעגאנגען א מיאוסען, שענדליכען מאסען-מארד, וועלכער דארף פון יעדען איינעם פערדאמט ווערען.

א מלחמה סקאנדאל אין פראנקרייך

עס איז די אלטע, אלטע געשיכטע פון גנבות פון די מיליטערישע פערזארגער און ,ווי געוועהנליך, איז א מאדאם אויך אין מיטען.

—(:)—

פאריז האט געמוזט האבען איהר סקאנדאל אפילו אין צייט פון מלחמה, און וויא דער שטייגער איז, האט דא אויך א פרוי געשפיעלט איינע פון די הויפט ראָלען, ווי מען קען זעהען פון דעם נאמען. עס הייסט דער סקאנדאל פון דעקלא און מאדאם בעשאף.

אבער דאך איז עס אביסעל אנדערש ווי די געוועהנליכע פאריזער סקאנדאלען. דאס פובליקום האט ניט געהאט די מעגליכקייט אריינצודרינגען אין די איינצעלהייטען פון דער געשיכטע. דער פראצעס איז פארגעקומען פאר א מיליטערישען געריכט, און עס איז א מלחמה צייט, דער צענזור איז מורא'דיג שטרענג, און דער פאריזער עולם האט זיך געמוזט בעגנוגען מיט די טרוקענע אפיציעלע בעריכטען, וואס מען האט איהם דעריבער געגעבען. צווישען זיך אויף די בולווארען, האט מען גערעדט וועגען א שפיאנען געשיכטע וועגען א פעראטה, וואס איז בעגאנגען געוואָרען, אדער האט יעדענפאלס געזאָלט בעגאנגען ווערען צו גונסטען פון די דייטשען. אבער פון די בעריכטען אין די פראנצויזישע צייטונגען זעהט עס אוים צו זיין איינפאך א געשיכטע פון גנבה, פון גנבה אויף א גרויסען שטייגער, וואס א פראנצויזישער ארמעע-בעאמטער האט בעגאנגען צוליעב זיין שעהנער מעטרעסע, וועלכע איז א געבוירענע דייטשקע.

פראנסא דעקלא איז געווען א צאהלמייסטער אין דער ארמעע, וואס איז געשטאנען אונטער דער פראטעקציע פון דעם געוועזענעם פראנצויזישען פרעמיער און פינאנץ-מיניסטער דזשאזעף קאיא. מאדאם בעשאף, דעקלאס געליעבטע, איז א בעריהמטע מאדיסטקע, וועלכע האט געפיהרט איינס פון די גרעסטע מאדע געשעפטען אין פאריז. אט איז די געשיכטע פון דעם סקאנדאל, אזוי ווייט ווי עס ווערט אויפגעדעקט אין די פאריזער בלעטער:

מיט יאהרען צוריק האט זיך דזשאזעף קאיא בעקענט מיט דעקלא'ן, וועלכער איז דאן געווען א בעאמטער אין דער פראווינץ. דעקלא האט נושא חן געווען ביי דעם געוועזענעם מיניסטער און די איגען און ער האט איהם אריבערגענומען קיין פאריז, וואו ער איז געוואָרען קאיא'ס רעכטע האנד. ווען די מלחמה האט אויסגעבראכען איז קאיא געוואָרען הויפט צאהלמייסטער אין דער ארמעע, און אין א קורצער צייט ארום איז ער אבגעפאהרען קיין בראזיליען, איבערלאזענדיג דעקלאן אלס איינעם פון די צאהל-מייסטער.

דעקלא האט געהאט ליעבעס פערהעלטניסע מיט דער מאדיסטקע מאדאם בעשאף, וועלכע איז א פערהייראטע פרוי. דאס איז ניט געווען קיין סוד; מען האט געוואוסט אז זי איז געווען זיין מעטרעסע, אבער קיינער האט זיך ניט געקענט פארשטעלען, אזוי ווי ווייט א מאן ווי דעקלא וועלכער איז 51 יאהר אלט, זאל זיך לאזען אזוי פערפיהרען פון א פרוי, אז עס זאל רעכט ווערען ביי איהם צו בעגעהן פון איהר די גרעסטע, געוואגסטע גנבות אין אזא קריטישער צייט, ווען דאס פאטערלאנד בלוטעט אין קאמפף מיט א מעכטיגען שונא...

איין טאג איז דער סוד ארויס, און דער סקאנדאל האט אבגעקלונגען איבער גאנץ פאריז.

א געוויסע מאדאם ריווע וועלכע האט געדיענט ביי מאדאם בעשאף אין הויז, האט געקראגען א בריעף פון איהר מאן אין די טרענטשעס, אז ער געהט פשוט אוים פאר הונגער און אז ער האט שוין זייט דריי טעג ניט געגעסען. אין דער וועלבער צייט איז דאס הויז פון מאדאם בעשאף פערפלייצט געוואָרען פון עסענווארג וואס פלעגט אנקומען פון דער ארמיי, שאף פון פלייש, גערויכערטע שענקען, היין, באקסעס פון פרעזערווירטע מאכלים, א. א. וו. זינט דעקלא האט געקראגען זיין אמט אין דער ארמעע, האט מען ביי מאדאם בעשאף אין הויז איינגעטליך ניט אויסגעגעבען קיין איין סענט אויף עסענווארג, אלעס איז פערזארגט געוואָרען מיט דער פולער האנד פון דעם שלאכטפעלד...

מאדאם ריווע, די דיענסט האט עס ניט געקענט מעהר אריבערטראגען. און זי האט געלאזט וויסען די געשיכטע דעם מיליטערישען גובערנאטאר פון פאריז.

שפעטער האט זי אפילו חרטה געהאט אויף דער געשיכטע און געזוכט אבצואוואשען איהר בעשולדיגונג. זי האט ערקלעהרט, אז ווי זי האט זיך דערנאך דערוואוסט, האט איהר מאן געהונגערט דערפאר, ווייל זיין רעגימענט איז געגאנגען שנעלער ווי דער וואגאן פון פראוויאנט...

אבער זי האט געמוזט צוגעבען דעם פאקט, אז אין דער גאנצער צייט האט מען ביי מאדאם בעשאף אין הויז קיין סענט ניט אויסגעגעבען אויף עסענווארג, נאר מען האט געלעבט דערפון וואס דער מאדאם'ס "פריינד" האט צוגעשיקט... ער דעקלא, וויעדער האט געטענה'ט, אז דאס וואס ער האט צוגעשיקט זיין געליעבטע, איז בלויז געווען די "שיריים" פון זיין טיש, דאס וואס איז איהם איבערגעבליבען פון די פארציאנען, וועלכע זיינען בעשטימט געווען פאר זיין אייגענעם געברויך. אבער דיזע טענות האבען נאר ניט געהאָלפען. דעקלא איז געפונען געוואָרען שולדיג און איז פעראורטהיילט געוואָרען צו 7 יאהר איינצעל ארעסט און צו מיליטערישע דעגראדירונג. אויסער דעם איז זיין נאמען אויסגעמעקט געוואָרען פון דער ליסטע פון דעם עהרען-לעגיאן. מאדאם בעשאף איז פערמשפט געוואָרען צו 2 יאהר פריזאן, וועהרענד א סאלדאט, וועלכער האט געהאָלפען אין די גנבות איז אבגעקומען מיט א יאהר געפענגניס.

ווי מען זעהט, גיט די גאנצע געשיכטע, ווי זי ווערט דערצעהלט אין די פאריזער צייטונגען, אפילו קיין שום אנדייטונג ניט פון די הינטער קוליסנע פאליטישע אינטריגעס, וואס האבען דא העכסט וואהרשיינליך געשפיעלט א היבשע ראלע אין דיזען סקאנדאל, מאדאם בעשאף, וועלכע ווערט איצט בעטראכט פאר א פראנצויזקע, ווייל זי איז פערהייראטה צו א פראנצויז, וואס געפינט זיך איצט אין דער מלחמה, איז א דייטשקע פון געבורט. איהר פאטערס נאמען איז לעטער. אלע אקציאנערען פון דעם מאָדע-געשעפט וואס זי האט געפיהרט אין פאריז, זיינען געווען דייטשען, און דאס הויז איז געשטאנען אין שטענדיגער פערבינדונג מיט בערלין. די דייטשע קרוין פרינצעסין איז געווען איינע פון מאדאם בעשאף'ס הויפט קליענטקעס... די טהעאריע, וועלכע האט זיך ארומגעטראגען אויף די פאריזער בולווארדס איז געווען, אז דאס איז מעהר ווי אן איינפאכער גנבה-סקאנדאל; אז דיא שעהנע מאדאם בעשאף האט אויסגענוצט דעם פראנצויזען דעקלא, אום ארויסצוקריגען פון איהם געוויסע מיליטערישע אויסקינפטע... און זיי האבען געהאט גרינדע פאר זייער פערדאכט.

עס ווערט דערצעהלט, אז מאדאם בעשאף האט א פאאר מאהל בעזוכט דעקלא'ן אויף'ן מלחמה פלאץ, א זאך וואס איז פערבאטען זאגאר פאר די פרויען פון די העכסטע קאמאנדירען. אויסער דעם פלעגט זיא פון איהם קריגען בריעף, וועלכע זיינען ניט דורכגעגאנגען דורך דער צענזור, נאר וועלכע זיינען אבגעשיקט געוואָרען צו איהר פערזענליך דורך דעם ספעציעלען שליח וועלכער פלעגט איהר ברענגען די גערויכערטע פליישען און דיא פערשיעדענע אנדערע עסענווארגען...

אויב אין די בריעף איז געווען עפעס ניט כשר'ר פון א מיליטערישען שטאנדפונקט, — דאס איז ניט בעקאנט, אבער וואס מען וויסט יא איז, אז אין דעם אבענד, ווען דעקלא איז ארעסטירט געוואָרען, האט מאדאם בעשאף אוועקגעטראגען א גרויסען פאק פאפירען צו איהר מוטער מאדאם נעטער אין הויז, און האט דארט געמאכט א גרויסען פייער פון זיי.

אויסער דיזע פאפירען, וועלכע זיינען פערברענט געוואָרען און זייער אינהאלט איז אווק מיט די פלאמען און מיט'ן רויך, האט די פאליציי ניט ביי מאדאם בעשאף און ניט ביי דעקלא'ן אין הויז ניט געפונען קיין פערדעכטיגעס, אויסער אייניגע פאלקעס פון שאף, א געוויסע צאהל זעקלאך מיט אנגעברענטע קאפע, קענס פון קאנצענטרירטע זופ, גערויכערטע צונגען און עטליכע פערטלען פון פרישע אקסען פלייש, אויסער די עסענווארג האט די מיליטערישע פאליציי געפונען ביי מאדאם בעשאף און ניט ביי דעקלא'ן אין הויז ניט "סאוועניערען" אנדענקונגען פון דעם שלאכט פעלד, דייטשע ביקסען, באמבען-זעקלאך, שפיזען, סאלדאטסקע היטלען.

ביי מאסיע דעקלא אין הויז האט מען געפונען עטליכע טויזענד פענסילס, פון דערוועלכער מארקע ווי די וועלכע מען האט געקויפט אויף קהל'שע הוצאות פאר דער דעפוטירטען קאמער. אבער דאס האט בלויז געצייגט, אז דעקלא, וועלכער איז פריהער געווען א קליינער בעאמטער פון קאסטאם-הויז אין אלזשיר, האט זיך שפעטער ניט געקענט אבגעוואהנען פון דיא קליינליכע גנבות, וועלכע ער האט צו יענער צייט פראקטיצירט...

דער "אמעריקאן היברו" גיט איבער א רעדע וועלכע דאקטאר הענרי מאסקאוויטש האט געהאלטען דעם 2-טען מאי פאר די דזשודיענס.

אין דיזער רעדע זאגט דר. מאסקאוויטש פאלגענדעס בנוגע דעם איינפלוס פון דער אידישער פרעסע אויף'ן אידישען אימיגראנט:

"בעטראכטענדיג די הויכע קולטורעלע כחות פון דעם אידישען אימיגראנט וויל איך אנווייזען אויף דער אידישער פרעסע.

די זעקס וויכטיגע טעגליכע צייטונגען, די פיעלע וועכענטליכע און מאנאטליכע אויסגאבען שטעלען מיט זיך פאר א זשורנאליסטישע טהעטיגקייט וועלכע איז גרעסער ווי אין וועלכער עס איז אנדער פרעמדער קאלאניע. עס איז אינטערעסאנט צו בעמערקען ווי די אמעריקאנער צייטונג האט געווירקט און האט מאדיפיצירט די אידישע פרעסע.

אין דער אידישער פרעסע זיינען פאראן צוויי בעשטימטע פערשיעדענע איינפלוסען. די ארט און ווייזע ווי די נייעס ווערען געשריבען זיינען דורכאוים אמעריקאניש. די גרויסע, גרעלע קעפלאך איבער די נייעס, די ארט און ווייזע ווי די נייעס ווערען געמאכט אינטערעסאנט צו לעזען, און דאס מענשליכע וואס געפינט זיך אין זיי, דאס שפיגעלט אב דעם אמעריקאנער איינפלוס אויף דער אידישער פרעסע.

דאס איז איין איינפלוס.

דער צווייטער איינפלוס איז שוין א ריין אידישער, און דאס איז דער פעליטאן, די פאעזיע, די סקיצען, דער קאסמאפאליטישער, אלוועלטליכער אינטערעס אין אידען און אין די קולטורעלע כחות וואס בעאיינפלוסען איהם. דאס בעסטע אין אידישען צייטונג איז דאס וואס איז אידיש, און דאס ערגסטע איז, דאס וואס שמעקט מיט אמעריקאניזים.

דאס איז א כאראקטעריסטישע סכנה פון דעם אימיגראנט אין זיין איבערגאנגס פראצעס — דאס איז נעמליך די רוהיגקייט, די געמיטליכקייט מיט וועלכע ער אסימילירט אין זיך גראדע די שלעכטע זייט פון דעם אמעריקאנער.

צו דיזען שטריך אין די נייעס, דיזער ארט שרייבען פון די נייעס, איז א פאלגע פון דעם לעזערס פערלאנג קענען מיר ניט זאגען. דאס הייסט עס קען פיעלייכט מעגליך זיין דאס די לעזער האבען דאס גאר ניט פערלאנגט.

עס קאן זיין דאס די צייטונגען אליין האבען דאס אויפגעכאפט פון דעם געלען אמעריקאנער זשורנאליזם און זיי, די אידישע צייטונגען, האבען דאס די לעזער ערצויגען אז אזוי, און ניט ווי אין אייראפא דארף די נייעס אין די צייטונגען דערצעהלט ווערען.

דאס, אלזא, קענען מיר מיט בעשטימטהייט ניט זאגען. איין זאך איז אבער זיכער און דאס איז, נעמליך, אז דאס שעהנע אויף'ן פעלד פון אידישען זשורנאליזם, אז דאס אידעאלע אין בלויז דיא טהייל וואס איז — אידיש".

* * *

דאס "אידישע פאלק" זאגט פאלגענדעס וועגען דער העברעאישער פרעסע אין רוסלאנד.

ווי די צייטען בייטען זיך, און דוקא צום בעסערען. מיר מיינען, וואס איז נוגע דער שטימונג פון אידישען פאלק.

ווי פיעל איז דען זייט עס איז געווען די רעוואלוציע ? אין גאנצען בלויז א משך פון אייניגע יאהר, און דאך וואס פאר אן אונטערשייד!

אין דער צייט פון דער לעצטער רעוואלוציע האבען די אידישע מאסען ווי דעם קאפ פערלוירען, אלע העברעאישע צייטונגען זיינען אבגעשוואונקט געוואָרען פון דער אויבערפלעך פון דעם אידישען לעבען. די העברעאישע שרייבער, וועלכע האבען פאר יאהרען געפיהרט די עפענטליכע מיינונג, זיינען אוועקגערוקט געוואָרען אין א ווינקעל, און זיינען אין גאנצען פערגעסען געוואָרען. דער אונטערגאנג פון דער העברעאישער פרעסע האט געמיינט פיעל מעהר ווי דער פאקט אז אזוי פיעל צייטונגען האבען אויפגעהערט צו ערשיינען.

דורך אלע דורות האט דאס אידישע פאלק אויפגעהאלטען דאס העברעאישע ווארט, אייגנגעהילט, ווי מען פלעגט ריכטיג זאגען, די לעצטע קויל אז זי זאל ניט אויסגעלאשען ווערען.

און פלוצלונג האט איין העברעאישע צייטונג נאך דער אנדערער זיך געשלאסען. אפילו א צייטונג ווי דער "הצפירה" וואס האט עקזיסטירט צעהנדליגע יאהרען האט אין יענער-שטורם-צייט געמוזט פאלען. וואו זיינען אהינגעקומען די אלע ליעבהאבער פון העברעאיש? די משכילים וואס האבען זיך אויף דעם העברעאישען ווארט דערצויגען ? וואו זיינען געווען די ציוניסטען, וועלכע גלויבען אז העברעאיש איז ניט נור די שפראך פון דער פערגאנגענהייט נאר דארף נאך ווערען די שפראך פון דער צוקונפט ? אלע פריינד פון דער העברעאישער שפראך און קולטור האבען פערגעסען זייער חוב, און האבען גאנץ גלייכגילטיג צוגעקוקט ווי עס ווערט אויסגעלאשען דער לעצטער פונק און האבען דאך א פינגער ניט א קלאפ געטהאן אבצוהעלפען די לאגע.

יענע צייט איז זעהר ניט קיין שעהנע בלאט אין דער געשיכטע פון רוסישען ידענטהום.

ווי אנדערש איז עס אבער איצט. נאך קיינמאהל איז די אידישע לאגע ניט געווען אזוי שלים ווי איצט. די פאנטאזי פון א באנדע שדים וואלט ניט געקענט אויסטראכטען קיין ערגערען גיהנום ווי עס איז איצט דאס אידישע לעבען אין רוסלאנד און אין פוילען, און דאך געהט ארוים דער "הצפירה" און דער "השלח".

עס פערשטעהט זיך פון זיך, אז אויב די העברעאישע צייטונגען געהען איצט ארוים איז עס ניט מיט זייער אייגענעם כח. די צייטונגען האבען פערלאָרען פיעלע לעזער, און האבען פערלוירען פיעלע ארבייטער, וועלכע זיינען געוועהנליך פון דער יוגענד וואס געפינט זיך איצט אין דער מלחמה. זיי האבען אויך ניט קיין הכנסות פון אדווערטייזמענטס, די מייסטע געשעפטען זיינען דאך אבגעשטעלט.

און דאך געהען ארוים די צייטונגען ווי אזוי ? גאנץ איינפאך, ווייל די וועניגע ליעבהאבער וואס זיינען נאך געבליבען ביים לעבען און קענען אפפערען, זיינען גרייט צו אפפערען און אפפערען טאקי.

* * *

דר. ש. מלמד דערצעהלט פון אן אינטערוויו וואס ער האט געהאט מיט דעם בעריהמטען דזשאדזש זולצבערגער וועלכען די פילאדעלפיער רופען "אונזער סאקראטעס".

פון א צוויי-שטונדיגער אונטערהאלטונג, שרייבט דר. מלמד אין דער "וואהרהייט", איז איהם איין זאך קלאהר געוואָרען, נעמליך, אז ווען עס זאל זיך ווענדען נאר אן איהם, וואלט מען שוין געקענט עפעס אויפטהאן. ער איז אן אלטער סקעפטיקער און גלויבט איבערהויפט ניט זעהר שטארק אין געוויסע אידעען און מעגליכקייטען, אבער ער איז ניט קיין עקס... און מען וואלט מיט איהם געקענט צוזאמען ארבייטען. אבער ער אליין איז ניט קיין אקטיווער מענש, און ער צווייפעלט שטארק אין די פעהיגקייטען און אין דעם ערענסט פון די אידישע מאסען און דערפאר מיינט ער, איז שוין דער איצטיגער צושטאנד א בעסערער.

ווען די אידישע מאסען וואלטען איהם בעוויזען דורך טהאטען, אז זיי קענען עפעס אויפטהאן, וואלט ער זיך באלד אנגעשלאסען אן זיי.

איהר זאָלט תמיד אייסען אייער קייקס מיט
קאוואנס פערפעקשאן קאקאו
COWAN'S Perfection COCOA